Desi, atat in Croatia, ca si in alte tari din Balcani, nu este exclus sa se fi oprit si cativa romani, din cei care au plecat de la noi dupa 1990, totusi, atunci cand ne referim la romanii din aceste tari, ne gandim la *istro-romani*.

Istro-romanii sunt un mic grup etnic care, se pare ca apartin chiar de stramosii nostri de la nord de Dunare. Cu o populatie autohtona nu mai mare de 1250 – 1500 vorbitori de limba romana, desi situati izolat si la distanta, intr-o masa de slavi, ei au stiut, secole intregi, sa-si pastreze identitatea de neam, de limba si de traditie. Iata de ce, originea, istoria, limba si tot ce tine de cultura lor, a intrat in atentia a numerosi istorici lingvisti, filologi, etnografi si folcloristi din intreaga lume.

Asezati intr-o regiune extrem de saraca, din partea central-estica a Peninsului Istria, care astazi apartine Croatiei, putinii locuitori de aici care au fost capabili de acest adevarat miracol au dus intotdeauna o viata grea. Dupa procesul de romanizare balcanica in care au intrat in secolele I si II d. Ch., cei din Peninsula Istria au facut fata invaziei slavilor si apoi celei otomane, cunoscand de-a lungul anilor si alte stapaniri, cum ar fi cea comunista, iugoslava. O asemenea istorie i-a pus pe cei din acest teritoriu la grele incercari si de aceea multi dintre ei au plecat in Italia sau mai departe. Asa se face ca multi dintre membrii acestei mici comunitati romanesti au fost nevoiti sa ia calea pribegiei. Peste 500 dintre ei s-au stabilit la New York, iar cateva zeci au ajuns in Australia. O situatie ca aceasta, pe langa multe altele, poate explica usor cum se face ca, din cei peste 5 000 de membri cat numara aceasta comunitate romaneasca la inceputul veacului, astazi nu mai sunt decat in jur de 1250 – 1500.

In prezent, mai multi sunt in localitatea Jeiani (Seiani), situata la cca. 20 km de Fiume (Rijeka). Mai putini se intalnesc (sau se mai intalneau) si la Susnevita, Sucadru, Letai, Bardo si Nosel. Oamenii de aici isi pastreaza constiinta si identitatea nationala si se numesc pentru aceasta rumari sau vlaschi. De altfel, multi dintre cercetatorii care s-au aplecat cu pasiune si cu interes asupra intrebarilor ce se pun pe seama acestor comunitati, au ajuns la concluzia ca aceasta a fost fondata pe o colonie romana (poate chiar inaintea colonizarii Daciei de catre Traian) (P.Kandler) si ca limba ce-o vorbesc are elemente ce pot fi atribuite «latinei balcanice» (Carlo Taglavini).

Un interes deosebit l-au aratat istro-romanilor si romani ca *Gh. Asachi*, *I.H.Radulescu*
,
V.A.Urechia
,

Ion Maiorescu
,
Lecca Morariu
,
Sextil Puscariu
,
T.T.Burada
,
Vlad Bejan
si
Emil Petru Ratiu
.

Dintre conationalii nostri, este impresionanta contributia carturarului hertean *Gh. Asachi*
(Herta), care si-a trimis si fiul pentru a cerceta si cunoaste pe acesti frati ai nostri si care a publicat in tara o culegere de texte in limba (n.n. graiul) comunitatii istro-romane. Este de asemenea de apreciat
Lecca Morariu
pentru indemnul sau, ca sa se selectioneze si sa se trimita in zona «echipe de exploratori» care sa incerce «sa salveze acolo ce mai poate fi salvat».

Importante sunt si observatiile facute de *T.T.Burada*, care constata ca istro-romanii, care «isi pastreaza limba» nu-si reneaga neamul si ca, desi au fost «dati uitarii» sute de ani, romanii de aici au «constiinta de sine».

Iata deci, motivele pentru care consideram ca Tratatul bilateral incheiat de Romania cu Croatia in 1944, care creaza cadrul legislativ pentru afirmarea culturala a minoritatii istro-romane, este pe deplin justificat. (…)

* Material preluat din lucrarea «Romanii din jurul Romaniei» coordonata de Prof. Dr. Doc. Ion Gherman, Ed. Vremea, Bucuresti, 2003.

SOS ISTROROMANII !

Am fost informati de Asociatia Culturala IstroRomana "Andrei GLAVINA" ca incepand din 4 martie 2003 ca va avea loc la Jeian carnavalul istroroman, faimos in zona pentru costumele populare si vechile cantece ale istroromanilor din aceasta zona din Croatia.

Jeianul este situat la 30 Km de Rijeka si la 20 km de faimoasa statiune maritima Opatija - Abbazia. Acest carnaval a fost prezentat inainte de 4 martie in principalele orase croate, printre care si Zagreb, fiind inregistrat de mai multe ori in cursul anilor de catre Televiziunile croate, dar din pacate niciodata de catre o Televiziune din Romania - dupa cum s-au exprimat organizatorii, o prezenta a unei televiziuni din tara fiind dorita si astepata - un semn ca nu au fost definitiv dati uitarii.

Asociatia Culturala purtand numele acestei personalitati proeminente a istroromanilor - Andrei Glavina, fost bursier al Statului Roman in prima jumatate a secolului trecut -

«considera importanta facilitarea unui schimb de turnee intre echipe folclorice din tara - din judetul Arad, de pilda, fiind mai apropiat (existand deja unele contacte) si ansamblul folcloric din Jeian "Zejanski Zvoncari", care canta in limba romana ».

Informatia ne-a parvenit gratie domnului dr. Emil Petru Ratiu, de la Roma, Presedintele Asociatiei, un neobosit sprijinitor al drepturilor celor cateva sute de vorbitori al acestui dialect al limbii romane - istroroman - istroromanii traitori in enclavele din Istria, aflate azi in cuprinsul Croatiei.

Un documentar despre situatia istroromanilor gasiti pe site-ul http://www.cuzavoda.go.ro (click ACTIVITATI).

Asteptam mesaje de interes si sprijin la adresa infopress@Hurmuzachi.ro , fundatia@romanii.ro